

Treball infantil: nens que no juguen a res

L'exploració laboral de nens i nenes és un fet cada cop més greu. Per protestar contra aquests abusos i reclamar respecte als drets dels infants el 17 de gener comença una marxa internacional que culminarà a Ginebra l'1 de juny, coincidint amb la cimera de l'OIT.

M. AYGUAVIVES / INTERMÓN

Fàbrica de maons a l'estat de Maharashtra, a l'Índia. En aquest país, així com al Nepal i al Pakistan és on hi ha més casos documentats de treball infantil en tallers i factories.

En Swami, el noiet indú de la foto del costat, segurament s'ho passaria molt bé fent castells de sorra a la platja, com qualsevol nen de la seva edat. Però en l'única construcció en què participa és en el transport de maons d'un cantó a l'altre durant catorze hores diàries. Per aquest treball esgotador, en tots els aspectes, nens i nenes com en Swami cobren una misèria, quan cobren, i en molts casos aquests diners no els hi arriben mai ja que van a cobrir el deute abusiu que un dia els seus pares van contraure amb els amos de la fàbrica.

En Swami és només un dels 250 milions de nens que treballen al món, segons les dades de què disposa l'Organització Internacional del Treball (OIT), més de la meitat dels quals ho fan en condicions infrahumanes i sense cap dret ni com a treballadors ni com a nens. Per protestar contra aquesta situació, el proper 17 de gener comença a Àsia la Marxa Mundial contra l'Explotació Laboral de la Infància, que recorrerà els quatre continents i acabarà a Ginebra l'1 de juny, coincidint amb la cimera de l'OIT sobre treball infantil.

L'objectiu d'aquesta cimera és elaborar un nou tractat internacional que prohibeixi "les formes més intolerables de treball infantil", que potencii les inspeccions laborals i que enforteixi el sistema de sancions en els casos d'incompliment, entre altres mesures. És en el marc d'aquesta trobada internacional, que la Marxa, organitzada per diverses ONG en-

tre les quals hi ha la catalana Intermón, pretén informar i conscienciar l'opinió pública, pressionar perquè els estats ratifiquin i compleixin els acords, i especialment que mobilitzin recursos per a l'educació infantil. En aquest aspecte els organitzadors de la Marxa consideren bàsic que als països menys avançats se'ls redueixi el deute extern a canvi d'invertir en educació.

Molt més que fer pilotes. L'exemple més mediàtic de l'explotació laboral infantil són nens i nenes cosint pilotes de futbol o vambes de marques famoses, però aquestes activitats no arriben ni al 5% del total del treball infantil. La gran majoria de nens i nenes treballadors es dediquen a l'agricultura, a la venda ambulant o oferint múltiples serveis al carrer, a treballar en mines, i a fer de servents i criats.

Donades les característiques d'aquest tipus de feina no hi ha massa dades exactes sobre l'explotació del treball infantil. Però algunes d'aquestes escasses xifres de què disposa l'OIT deixen molt clara la magnitud del problema: a Àsia prop d'un milió de nenes i nens es dediquen a la prostitució; a Àfrica un de cada tres nens treballen; a Amèrica Llatina treballa un de cada cinc nens; al Brasil es calcula que un terç dels treballadors de les plantacions són nens, alguns dels quals pateixen règims d'esclavitud; a Mali i Burkina Faso treballa més de la meitat de la població infantil mentre que a Burundi, Uganda, Nigèria, Etiòpia i Kenya, aquesta xifra supera de poc el 40%. Als països del Sud, on hi ha la major part de treball infantil, quasi tota la producció que fan va dirigida als mercats locals, tot i que de vegades és en aquests àmbits on les transnacionals busquen empreses per subcontractar-les.

A Europa les xifres són menors, però significatives: a Portugal treballa un 1,8% de la població entre els deu i els catorze anys, a Albània un 1,1%, a Itàlia un 0,4%, i a Romania un 0,2%, el mateix percentatge que a Hongria.

A l'estat espanyol l'únic estudi

PERE PÉREZ / INTERMÓN

Recollida de cotó a Mandul, el Txad. Les tasques agrícoles ocupen el 90% de les nenes i nens treballadors dels països del Sud.

que existeix sobre treball infantil és un informe de la UGT segons el qual actualment hi ha 400.000 menors de quinze anys treballant. Aquest document recull que s'ha detectat treball infantil a la indústria valenciana del caçat i en la prostitució a Barcelona. També un estudi de l'ONG anglesa Working Group on Child Labour ha detectat treball infantil en diverses indústries valencianes de joguines.

Totes aquestes xifres que fan ferredat són alhora causa i conseqüència de la pobresa. El treball infantil causa pobresa perquè utilitzar nens i nenes per treballar significa deixar adults a l'atur, reduir dràsticament sous i precaritzar encara més el treball; i alhora aquesta situació també és conseqüència de la pobresa, ja que les famílies que no tenen prou ingressos per subsistir amb els sous dels adults, quan en tenen, envien els seus fills a treballar, encara que sigui per quatre rals o a canvi d'un préstec que obligarà els xiquets a continuar treballant anys i panys a compte d'uns interessos abusius.

Sense drets. Els empresaris que exploten aquests petits treballadors s'aprofiten de la poca o nul·la qualificació d'aquests, i també de la seva debilitat i manca d'experiència i coneixement sobre els

DAVID FERNÁNDEZ

L'explotació laboral infantil en xifres

(Càlculs 1995)

	Nombre de nens de 5 a 14 anys que treballen (xifres en milions)	Percentatge de nens que treballen en països en desenvolupament
Àsia	153	61%
Índia	44-100	
Xina	12	
Pakistan	7-19	
Bangladesh	més de 6	
Filipines	5-5,7	
Tailàndia	4-5	
Nepal	3	
Àfrica	80	32%
Amèrica Llatina	17,5	7%
Mèxic	8-11	
Brasil	7	
Perú	3,6	
Colòmbia	1,8	
Estats industrials occidentals		
Estats Units	5,5 de 12 a 17 anys	
Estat espanyol	0,4	
Alemanya	0,4	
Regne Unit	15-26% nens d'11 anys treballa	

Font: OFICINA INTERNACIONAL DEL TREBALL, ORGANITZACIÓ INTERNACIONAL DEL TREBALL, UNICEF

INTERMÓN

Plantació de bananes a Guayaquil, Equador. Alguns nens treballen recollint grans quantitats de fruita durant més de 16 hores diàries.

seus drets, no solament com a nens sinó també com a treballadors. Als països del Sud, molt sovint aquestes feines suposen començar a treballar als cinc anys, llargues jornades laborals fins i tot superiors a 16 hores diàries, tensions físiques, psíquiques i socials, remuneració molt baixa o nul·la, obstaculització de l'accés a l'educació i dany a l'autoestima i la dignitat personal.

En alguns països, com Sri Lanka, s'ha detectat que cada cop són més els nens i nenes que treballen com a criats en tasques domèstiques per a les quals fins ara es buscaven dones. També a Amèrica Llatina el treball de molts d'aquests nens ja s'ha convertit en el principal sou (encara que ridícul) que entra en una família. Fins i tot a Tailàndia com més va més nens procedents de Xina, Cambotja i Laos ocupen els llocs de treball que fins ara tenien els nens tailandesos.

Contra tot això hi ha molt poca legislació i quan n'hi ha no s'aplica amb rigor. Actualment existeix la Declaració dels Drets de la Infància, aprovada per l'ONU el 1989 i ratificada per tots els països excepte les Illes Cook, Oman, EUA, Suïssa, els Emirats Àrabs

Units i Somàlia. A més d'aquest document, també hi ha el Conveni 138 de la OIT que recomana com a edat mínima per treballar els quinze anys –a partir dels tretze si això no perjudica l'escolarització– o un cop acabat l'ensenyament obligatori; i si el treball és perillós en qualsevol aspecte aquesta edat queda fixada en divuit anys.

Els nens i les nenes volen treballar. Tot i les males condicions i la manca de drets, als països del Sud cada cop són més els nens i nenes que s'organitzen en moviments per reclamar respecte; encara que sigui molt perillós, com el cas del jove líder sindical pakistanès Iqbal Masih. A deu anys el van vendre per 2.000 pessetes per treballar encadenat a un teler per fer estores, en condicions inhumanes. Iqbal va conèixer en aquella època Ehsan Khan, defensor dels drets humans, de qui va aprendre a denunciar la seva situació. Les seves protestes, juntament amb les d'altres infants, van sensibilitzar el govern del seu país, que el 1992 es va adherir a la convenció contra el treball infantil de l'ONU. A partir d'aquí Iqbal es va dedicar plenament a defensar els drets dels nens treballadors, fins que el 1994 va morir assassinat d'un tret al cap, a l'edat de dotze anys.

Aquests moviments de petits rebels que han perdut la innocència a bastonades no solament es volen defensar dels amos, també dels adults que els volen apartar dels seus mitjans de subsistència. El passat mes de novembre aquestes organitzacions van fer la seva primera trobada internacional a l'Índia, amb la presència de delegats de 33 països. A més, també han participat als fòrums d'Amsterdam i Oslo de l'any passat sobre treball infantil, i també seran presents a Ginebra el dia 1 de juny de 1998 coincidint amb la cimera de l'OIT. Ells reclamen el dret al treball, però en condicions dignes i sense que això els impedeixi accedir a una educació adequada. Per Santi Bolívar, responsable de treball infantil d'Intermón, "els nens no haurien de treballar, però

ara com ara i tal com funciona la societat això és una utopia. Per això nosaltres estem contra l'explotació laboral, però a favor d'aquelles feines que no afectin els drets del nen".

També hi ha, però, qui diu, com l'antropòloga índia Neera Burra, que el treball infantil perpetua inevitablement la pobresa, per la qual cosa cal eradicar-lo totalment. Burra, representant del Programa de Desenvolupament de les Nacions Unides (PNUD), assegura que moltes famílies envien els seus fills a treballar perquè "tradicionalment la gent pobre ho ha fet així, però no necessàriament perquè pensin que no sobreviuran si envien els seus fills a l'escola en comptes de dur-los a la feina".

Tant si els infants poden treballar com si no, arreu del món i especialment a Europa i als Estats Units cada cop hi ha més gent preocupada per l'origen dels articles que compra. En vista de la presa de consciència del consumidor, hi ha hagut algunes empreses de roba esportiva que han signat codis de conducta, però, segons Bolívar, sovint aquests acords surten dels departaments de marqueting de les empreses i no arriben mai als departaments de producció o es perden en la llarga llista d'empreses subcontractades per les multinacionals. Però encara que siguin insuficients, "aquestes iniciatives són positives" afegeix Bolívar.

Als països industrialitzats són moltes les ONG que han denunciat l'explotació del treball infantil, però en alguns casos les protestes i boicots han perjudicat els treballadors. Les empreses han tancat o han fet fora els nens i aquests han anat a buscar un treball pitjor del que tenien. Davant d'aquesta situació delicada, Intermón proposa boicots positius, "és a dir, promovem conductes positives en empresaris i consumidors, valorant que els productes respectin els drets humans. Això no treu –recorda Bolívar– que quan cal s'han de denunciar les injustícies" com es farà en aquesta Marxa Global.

Oriol Cortacans